

Femte roten, tomt 26

Kvarteret Frimuraren

Andra roten 1637–57v

Andra roten 1657 h–70

Vid Södra Stora Hamnen närmare Korsgatan än Östra Lilla Hamnen.

Baktomt 4.111

Södra Hamngatan 27 (tills. m 5.26)

Det förefaller troligt, att denna tomt först behandlats som baktomt till 4.111, som ägdes av Pres. Anthoni Knipe 1637–46 och där hans styvson Peter de Block redovisas 1645, 1647, 1648.

Peter de Block sålde gården till Hans Brun skomakare (i mtl 3 roten 1647–50). Återgång till Peter de Block, som måste avstå sina ägodelar till Pres Rosensköld 1648. Denne hyrde ut till organisten *Georg Daniel Meijer* 1651–53–?

Hyresgäst här i femte roten kan ha varit

Peter Möller

1637–40: 3 mtl, 1641?

En hustru begravdes 4.3.1631. Han själv avled 1640 (begr. 4.11. s.å.). Han kallas i yrkesregistret 1639 brännvinsdestillator. På hans plats i längden står 1641 *Catharina Petersdotter* med 2 mtl.

”Opå Peter Möllers [d.y.] anhållande den 8 juni 1641, at hans S-e faders och [avlidne namnes] fordom här i staden borgares Peter Möller [d.ä.] efterlätne arfskap måtte emillan honom och dhe andre arfuingarne deelt och skiptat warda, förklara sigh H Burggrefuen, Praesidenterne och Rådet, at eftersom den skrifuelse, som comparanten Peter Möller hafuer här i Rätten producerat och ähr honom tillhanda stält af hans systerbarns förmyndare i Holland icke kan godkennas för een laglig fulmacht, uthan så framt be-te förmyndare på samma Arfskap hafue något at praetendera. så kunne dhe med det första een fulmechtig med lagligh fulmacht försörgd hijt förskicka, tå med Arfskiptet efter Lagh skall fortfaras.”

Handelsmannen Hans Olufsson,

Rote 4 1666–75, arvingarna 1667

Hans Olufsson lagbjöd 22.4.1661 en gård inköpt av Peder Eriksson Rosensköld (huseköpspenning 30 rdr). Han ägde ett sammanhängande tomtkomplex mellan Drottninggatan (4.111) och Stora Hamngatan.

Han var granne till *Cornelis Fellbiirs* efterträdare i äktenskapet *Christian Meijer* (4.112). Detta ger läget (4.111, kv. Frimuraren vid Drottninggatans norra sida och kanske också 5.26).

Hans Olufsson måste ha varit en synnerligen framgångsrik handelsman på sin tid och tycks ha deltagit i den av göteborgarna bedrivna handeln med järn och trä på Värmland, som exempel kan nämnas, att ”Senior Hans Olufsson” den 8.7.1669 kårade i Göteborg till rådman Erik Lind vid

Karlstads RR om 240 tolfter delar, som han skulle hämta i Byälven. När skepparen kom dit erhöll han endast 153 delar. Han måste ändå betala full frakt för de resterande 87 tolfterna.

Den sista gången Hans Olufsson uppträdde i rådhusrätten före sin död torde vara den 17.1.1676, då han bl.a. anhöll om lagbjudning på Amund Olofssons änkas gård.

Vid rådhusrätten i Karlstad den 26.11.1677 anklagade byfogden Anders Rödh Måns Olufsson i Nyckleby och Segol Andersson i Uplande och Ö. Ullerön för att de vid nästlidna fastingsmarknad hade stulit 4 1/2 alnar ljust grönt kläde från sal Hans Olufssons i Göteborg *tjänare Jon Olufsson*.

Hans Olufsson ägde vid sin död ett sammanhängande gårdskomplex från Stora Hamngatan i norr (se 5.26) till Drottninggatan i söder. Hans Olufsson efterlämnade ett flertal döttrar men hans ende efterlevande son var

rådmannen i Borås Johan Hansson,

född 1658, död 9.8.1710. Han hade blivit postmästare i Borås 1685 genom att gifta sig med Anna Windruff, född 18.3.1662 som dotter till Hanssons företrädare i ämbetet *Elias Svensson Windruff*, begr. 4.1.1685 och *Ingeborg Hufvudsdotter*. Möjligen var Johan Hansson enligt Ernst Grape (i "Postkontor och Postmästare", sid. 50) omgift med Annas yngre syster Elisabeth Windruff, ett förnamn, som ibland används för Johan Hanssons änka.

Att det fanns ett nära sammanhang mellan Hans Olufsson och Henrik Johansson förrådes av att en av Hans Olufssons tre mågar *Anders Bengtsson Hijsing* efter första hustruns död gifte sig med Henriks Johanssons styvdotter.

Den 15.2.1694 meddelades det, att Hans Olufssons dotter *Sara Hansdotter* år 1693 hade gjort ansökan om att få tillhandla sig ett stolrummet i svenska kyrkan efter sin syster *Elisabeth Hansdotter*, som med sin man *barberaren Zacharias Drewitz* avflyttat till Vänersborg (också bosatt i Borås). Enligt en ansökan till magistraten 30.11.1702 ansökte Elisabeth Hansdotter som kallade sig "bedrövade och av svaghet och sjukdom plågade Enkia" om att återfå stolrummet. Hon berättade, att hennes sal fader, fordom handelsmannen här i staden Hans Olufsson efter hennes sal moder och syster hade inlöst två stolrum i Gustavi kyrka, ett för Elisabeth och ett för hennes avlidna syster. Under Elisabeths sjukdom hade stolrummet upplåtits till någon i sal. *Sven Björssons* huus, "hwarigenom Jag blifwit stängd ifrån det rum och ställe uthi Gudz huus, som iag med rätta tillkomma bör och min sal fader mig förskaffat".

En mindre förlikning mellan *Martin Strokirk* (gift med *Ingrid Hansdotter*, död 21.12.1693) och hans svåger Johan Hansson hade ingåtts redan den 10.9.1687 i Borås.

Det dröjde till mars 1692, innan Hans Olufssons sterbhusintressenter sammanträdde – utom Johan Hansson utgjordes de av sal *Anthoni Egmonts* arvingar, *Anders Bengtsson Hijsing* (änkling efter Sara Hansdotter) på sin omyndige sons vägnar och Martin Strokirk. Den omtalade Anthoni (Petersson) von Egmont anges av Wilhelm Berg vara död 1675 och efterlämna en son *Johan* född 1675, död 1689. Johans mor kan ha varit dotter till Hans Olufsson.

Vid detta tillfälle mars 1692 hävdade Anders Bengtsson Hijsing, att svågern Johan Hansson genast, när Hans Olofsson avled, skulle ha bringat reda i sterbhuset (kanske mycket begärt av en 18-åring). "Men Johan Hansson tigde då stilla, varför arvingarna en så lång tid var och en sökt sin fördel, varför sterbhuset bringats i största oriktighet." Redan under sal. pres. pres. Gripencloous tid borde saken ha avslutats. Det finns bland magistratens handlingar ett brev från *Wilhelm Arens*, *Otto Jansson* och *Petter Månsson Billman*, där de berättade sig ha utrett de tvistiga affärerna mel-

Ian Anders Bengtsson Hjsing och hans svåger Johan Hansson. De omtalar, att dessa räkningar var så vidlyftiga ”att vi i fjorton dagars tid ifrån morgonen till aftonen kontinuerligt däröver arbetade”. Man begärde 50 riksdaler i betalning för sin möda och berättade, att under tiden de arbetade hade de intagit sin förtäring hos sal. *Lennart Horns änka*.

Att det inte var några småsummor, som Hans Olufsson lämnade efter sig framgår den 18.5.1693, då *Johan Manorgen* meddelade i magistraten, att han hade pretention hos Anders Bengtsson Hjsing och därför ville ha tillträde till vad denne hade att fordra i sin svärfader Hans Olufssons sterbhus, nämligen 4 000 rdr. – Anders Bengtsson Hjsing skulle i sitt nya äktenskap med Henrik Johansson styvdotter visa samma prov på sin förmåga att ställa till bråk, i detta fall med sin *svåger Jacob Loding*, också en herre med ett huvud för sig. Magistraten hade det inte lätt.

Den 22.3.1691 gav Johan Hanssons systrar Elisabeth och Sara sitt tillstånd att faderns hus överfördes till honom.

Nu följer några år av snabba ägarebyten:

I ett i uppbudsboken överstruken notis den 28.11.1692 omtalas, att *handelsmannen Johan Manorgen* hade betalat 1 650 d smt för sal Hans Olufssons hus och gårdar. Efter överstrykningen står: ”men detta köp gick om intet, varför Manorgen fick sina husköpspengar tillbaka”. Orsaken till att Manorgen inte kunde köpa gården var denna:

I ett protestbrev mot att några förmenta kreditorer med magistratens samtycke försålt hans från fadern ärvda gårdar för 1 650 d smt påpekade postmästaren Johan Hansson, att hans sal fader genom sitt anletes svett hade kostat på gårdarna långt mer än detta, varför han som närmaste bördeman ville inlösa dem. För att göra detta lånade Johan Hansson de behövlige 1 650 d smt av *kaptan Jean Kuylenstierna* (född 1664, död 1645) till vilken han den 6.3.1693 pantsatte gårdarna. Kaptanen skulle för detta kapitals flytande intresse få göra sig betald utav den årligen utfallande hushyran. I ett brev febr. 1692 gav Johan Hanssons fullmakt att driva saken till *advokaten Daniel Barckman*, som för tillfället vistades i Jönköping: kaptanens namn stavas där ”Tiulenstierna”.

Claus Engelke lagbjöd 1680 sin gård, som då säges som granne i väster ha ”Hans Olufssons arvingars gård”. Värdering 20 Februari 1697:

”Efter lofl. Rättens skriftliga order och Befallning hafwa wij undertecknade uppå underskrefne Dato besichtigat sal Hans Olufssons hus och gårdar, befantz som effterföllier

Nembl.

Kielaren N:o 1 Bielkarne förrutne

N:o 2 Sammaledes bielkarna och golf förruttit.

Trappan in i gården til kielaren alldeles fdörderfat samt kielarluckorne borto och låsen för dören fördärfwat och ingen Nyckel till.

Stugan i Stenhuset till gattan ähr hwarken spiss eller kakelong och fönstren mest fördärfwade.

Uthi Mellomstugan

Spissen helt söndrig, fönstren så till Rutter och Bly mycket söndrige och en del borto och ruttne.

Item fönsterlemmarne söndrige och en del borto och ruttne.

Kiöket Bakugnen sönder och låssen ifrån dörren borto

Fönsterkarmarne rutne och fönstren söndrig.

Contoir wed förstugan

fönsterkarmarne rutne och fönstren söndrige och lemmarne alldeles borto, och golfwet förruttnat.

Boden i stenhuset

behållen med Disk och 2 hyllor

Sahlen i Stenhuset

behållen med En spiss uthi.

Mellom Nattstugan

fönsterkarmar rutna och fönstren alldeles oduglige.

Nattstugan öfver kiöket

Fönsterkarmar rutne och fönstren söndrige

Winnen

Taaket behöfwer öfwer all reparation och 3 fönster alldeles borto

samt flögen af taket.

Et brygghus af tre (trä) byggd

hwilket man intet innantill kunde besichtiga förmedelst dhet ligger fult af stenkåhl.

En litten brädebod

aldeles förderfwat

Privet eller natthusen

Aldeles opfylte

Der som trädgård warit

öfr alt opfylt med oreenligheet helt op på wäggarna

Planket emillan båda gårdarna alldeles förderfwat och en del bräder borto.

Giöteborg d 20 Februari 1697

Hans Kraupner, J Styfwert, Gulbrandt Andersson och Bengt murmästare”

(Samtidig värdering av trähuset vid Drottninggatan: se 4.111)

Johan Hanssons fordringsägare sålde för 2 125 d smt båda gårdarna, varav den ena på Södra hamngatan låg emellan Claes Engelke i öster och Generalen, friherre Johan Benedicht von Schönleben i väster till

handlanden Maccabeus Thornthon,

som uppbjöd gården 7.12.1696. Maccabeus Thornthon hörde till stadens främsta järnexportörer och var ende stenkolsimportör av betydelse. Han kallas expedit, vilket väl närmast skulle innebära, att han aldrig vann burskap utan i stället verkade som ombud för utländska köpmän. Han avled i ett astmaanfall 1698 (begr. Chr 27.2.). Han var aldrig bosatt i denna gård vid Södra hamnga-

tan utan hade 1692 köpt *biskop Erland Bromelius* i Karlstad gård vid Norra Hamngatan om fem tomter. I tomtöreslängderna framträder icke Thornton eller hans änka som ägare av 5.26. Där upptages t.ex. 1710 Petter Johansson och 1720 dennes änka. Men (enl Berg, Anteckningar om husägare och tomter) värderades 1735 avlidna madame Adelheit Thoringthons gård här belägen. Hon hade detta år avlidit efter 38 års änkestånd vid 69 års ålder (begr. 27 juni detta år). Hon var född Adelheit Valck (Falch) och hade den 31.10.1682 gift sig med Maccabeus Thornton.

1696: Hans Olssons hus

1710: Petter Johansson 2 1/6

Niclas Engelken

1715–20–37: Petter Johanssons änka, kallas 1717 fattig

tomt 450, hus 1 000, lösöre 500

1717: Petter Johanssons änka 9 4.28

Pigan Britta Olofsdotter

23.8.1742: Första gången lät handelsman Herr Petter Liedsten uppbjuda ett hus och gård vid Stora hamnen, som han köpt 16.6.1739 för 2 000 d smt av Carl Ekberg. – Omtalas 1750. Enligt Berg II:7–8, 66 fick Petter Liedsten burskap som handl i Göteborg den 2.12.1740 och avled 23.12.1760. Enligt bou 28.4.1767 efterlämnade han 7 461 d smt, därav hus och tomt på Stora Hamngatan mellan handl Johan Cahman och dir David Sandberg, 5 000 d smt, vilket ärvdes av brodern

Magnus Liedsten,

som fick burskap som handl i Gbg 9.9.1748 och står i tomtöreslängden 1665 för 5.26. Han hade varit bosatt hos *Petter Silvanders änka* 4.25 1653 och betalade där tomtöret tillsammans med *Johan Fredrik Bauer* 1653.

10.6.1669: Utslag i utsköningsmålet mellan direktören i Svenska Ostindiska Kompaniet Herr David Sandberg, sökande, och handelsmannen Magnus Liedsten. Den 10.9.1764 överenskom de att låta sina intill varandra liggande hus läggas under ett nytt gemensamt tak. Eftersom Liedstens hus ej svarade mot Sandbergs i höjden, så skulle det förra tillökas med några stockar. Kostnaden 3272 daler 19 öre smt skulle delas mellan båda: bevis protokollsutdrag 10.9.1764. Liedstens hus var beläget på Stora Hamngatan näst intill herr handelsman Sandbergs hus vid samma gata och framföre herr Schutz på Drottninggatan. Herr Liedstens hus befanns med ovankanten ligga uppå Herr Sandbergs hus, varföre föreslogs det botemedlet att bägge dessa hus "bliva under ett tak dragne tillsammans till betäckande" (?) av bägge deras flyglar på så sätt att ryggåsen komme att stå mitt över "weetrummet". Ändringarna skulle besiktigas av överste Carlberg m fl.

Vid herr Schutz hus "wedkommer" att herr Liedsten under sitt tak låtit upplägga nya behållna rännor.

Magnus Liedsten gav 5.4.1775 obligation dir. David af Sandeberg på 2 426 d smt mot in-teckning i sitt ograverade hus på Stora hamngatan.

29.8.1775 skrev auktionskamreren, att enligt värderingsinstrumentet var Magnus Liedstens vid Stora hamnen belägna hus och gård värt 6 150 d smt.

I september 1775 utauktionerades Magnus Liedstens hus och gård på Östra [sic"] Hamngatan mellan Handelsmannen Nicolaus Arfvidssons hus å västra och dir. David af Sandebergs hus å östra sifdan. Åsatt värde 6 150 d smt. Till dir David af Sandeberg för 7 883 d smt.

1785: Herr ekonomidirektören Manufakturie- och ämbetsfiskalen Martin Staaf [för dubbel bod].

1790: Brukspatron Maules hus

Handelsman Andreas Andersson (uppbud 21.5.1792 av 5.25 2/4)

1800: Postinspektoren Joh. Ullrik af Ditmers änka. Brandförsäkringssumma 1.000, tomten värd 75 rdr

Uppbud av handl Peter Grönberg den 8.2.1802 av 5.26 2/4

Handelsman Andreas Andersson uppbud hela 5.26 den 5.12.1803

1807: Tillsammans med 5.25 Grosshandlare Andreas Anderssons hus.